
Nives Sulič
Rodila sem se v Clevelandu in sem Slovenka¹

Razprava obravnava etnično identiteto Slovencev vseh generacij v Združenih državah Amerike, zgodovino njihovega priseljevanja, oblikovanja prvih etničnih skupnosti, in sprememb v življenju prve in kasnejših generacij. Vse to pa pogojuje simbolično pripadnost slovenskemu etničnemu prostoru, ki jo ameriški Slovenci izražajo skozi predusem otipljive ziroma jasno zaznavne simbole, ki jim v Sloveniji ne pripisujemo izjemne pomembnosti.

The paper deals with the ethnic identity of Slovenes of all ages in the United States of America, the history of their immigration, the formation of the first ethnic communities and the changes in the life of the first and later generations. All this has led to a feeling of symbolic belonging to the Slovene ethnic territory, which Slovene Americans express through tangible or readily recognizable symbols to which Slovenes living in Slovenia attach no particular importance.

Definicija etnične pripadnosti ameriških Slovencev, torej skupine ljudi, ki živi v tako multikulturni družbi kot so Združene države Amerike, ni preprosta. Člane določene etnične skupnosti povezuje zavest o skupni etnični identiteti, zgodovini, jeziku, religiozni pripadnosti, načinu življenja, določenih vrednotah. Ob tem se zastavlja vprašanje, če lahko govorimo o slovenski etnični identiteti tudi pri pripadnikih druge, tretje ali četrte generacije ameriških Slovencev, in kaj je tisto, kar jo pogojuje.

¹ Naslov je povzet po odlomku iz članka pisateljice in pesnice Rose Mary Prosen iz Clevelanda. Odlomek navajam v celoti:

«Člani moje generacije so postali Američani. Šele ko sem zaključila gimnazijo, sem se začela spraševati, kaj pomeni biti Američan. Če me je kak tujec vprašal, kakšne narodnosti sem, sem zmeraj odvrnila, 'Slovenka sem,' čeprav sem se rodila v Clevelandu, prav tako kot moja mama in oče. Vsi moji stari starši so bili iz Slovenije.»

Rose Mary Prosen, *Looking Back*, v: *Growing up Slavic in America*, Middletown, Pennsylvania 1976, 12.

Ko govorimo o etnični identiteti slovenskih izseljencev in njihovih potomcev v Združenih državah Amerike, ne moremo mimo vsaj skopega orisa procesa, ki jih je privedel do tega, da so zapustili znano okolje in ljudi in se podali svojim sanjam naproti. Čeprav najdemo Slovence v Združenih državah že desetletja pred tem, pa je največji val izseljevanja s slovenskega ozemlja potekal v zadnjih dveh desetletjih 19. stoletja, se nadaljeval v prvih dveh desetletjih tega stoletja in se po letu 1924, ko so Združene države omejile priseljevanje, unesel, čeprav ne popolnoma. Večje število slovenskih priseljencev, političnih beguncev, je prispelo v Združene države še v letih po drugi svetovni vojni, vendar je bilo njihovo število v primerjavi z množico izseljencev, zaradi katerih so nekatere slovenske vasi skoraj opustele, precej manjše.

Vsak izseljenec, ne glede na to ali je zapustil domovino sam ali s skupino sovaščanov ali prijateljev, ali ga je na drugi strani oceana pričakoval kak sorodnik ali znanec ali ne, je moral skozi lasten »obredni prehod«, »rites de passage«, ki je obsegal več faz: odločitve za izselitev, pripravljanja potrebnih dokumentov in prtljage, slovesa od domačih in od skupnosti, prečkanja oceana, prihoda v neznano okolje in nastanitve v novem kraju, počasnega vraščanja vanj, postopne adaptacije in morebitne kasnejše asimilacije. Tako kot je razlogov za izselitev mnogo in so se ljudje odločali za ta korak ne samo zaradi ekonomskih okoliščin, temveč tudi zaradi osebnih težav s člani družine, zakoncem ali skupnostjo, zaradi izogibanja vojaški obveznosti, želje po lahkem zaslužku ali radovednosti in avanturizmu, tako tudi vsak izseljenec ni izkusil prav vseh navedenih faz prehoda, večina pa vendarle. Večini je skupno tudi to, da so si predstavljali svoje življenje na drugi strani oceana na idealiziran način, realnost pa je bila drugačna od pričakovane.

Vendar pa se je kljub svarilom takratnih časopisov, ki so izhajali na Kranjskem, in kljub v začetku sicer še redkim vestem o trdih življenjskih razmerah v obljubljeni deželi odločalo za ta korak mnogo tistih, ki so verjeli, da je Amerika obljubljena dežela, ali pa niso videli drugega izhoda.

»V domači vasi so takrat že imeli 'Amerikance'. To sta bila Lukatov in Gričerjev oče, ki sta odšla med prvimi v Ameriko. Vsak mesec so njune žene dobivale pisma in v marsikaterem je bil dolar. Dobro so se imeli in dostikrat so večerjali cvrtje. Prava senzacija za vso vas je bilo, ko sta se dva Amerikanca vrnila domov. Nosila sta svetle škripajoče čevlje in po zadnji modi ukrojene obleke ter sta ženketala z dolarji. Takrat je Toneta prijelo, da mora v Ameriko za vsako ceno.«²

Zaradi netočnih izseljenskih statistik v Avstroogrski, prištevanja slovenskih izseljencev med Avstrijce in ameriških statističnih popisov, ki so združevali slovenske in hrvaške priseljence v eno samo skupino, pa tudi zaradi povratnikov, ki so se med gospodarskimi krizami v ZDA vrnili v domovino in se v času gospodarskega razcveta zmeraj znova vračali v ZDA, je izredno težko številično opredeliti, koliko Slovencev se je izselilo v ZDA pred letom 1924. Nek pisec je v časopisu Domoljub leta 1911 objavil podatek, da v Severni Ameriki, to je v ZDA in Kanadi, živi okoli 75.000 slovenskih rojakov.³ Mogoče pa je z gotovostjo trditi, da je največ izseljencev prihajalo z Dolenjskega in iz Bele krajine, v malo manjši meri tudi iz Prekmurja in Notranjske.

Sprva so bili ti izseljenci pretežno moški, večinoma kmetje, nekvalificirani delavci ali obrtniki, zato so lahko dobili le slabo plačano delo v industrijskih tovarniških gigantih,

² Anton Valentinčič, S krono ter s podobico sv. Antona po srečo in kruh v Ameriko, v: Slovenski izseljenski koledar '54, Ljubljana 1953, 107.

³ Marjan Drnovšek, Pot slovenskih izseljencev na tuje, Ljubljana 1991, 45.

predelovalni industriji, rudnikih, v gozdovih ali pri gradnji cest. Amerika, ki se je na prehodu stoletja naglo razvijala in je potrebovala obilico nove delovne sile za svojo naglo rastočo industrijo, jih je sprejela z odprtimi rokami, vendar pa ne brez predsodkov pred njihovo drugačnostjo. Večina slovenskih izseljencev se je podala v ZDA trdno odločena, da se po nekaj letih dela, ko se jim bo nabral zejeten kupček denarja, vrne domov in s prihranki kupi zemljo, popravi domačijo, poplača dolgove in zaživi boljše življenje kot pred izselitvijo. Zato se niso imeli za izseljence v pravem pomenu besede in se jim ločitev od doma ni zdela tako usodna. Poleg tega so ob prihodu zavestno poiskali rojake ali sorodnike, od katerih so dobili prve napotke o tem, kje naj si poiščejo prenočišče ali delo, katera slovenska družina sprejema *boarderje* (podnajemnike), kje v bližini je slovenski *salun*, kjer se ob koncu tedna zbirajo Kranjci. Tako so nastajale neformalne skupnosti, kasneje pa so tam, kjer je bilo naseljeno večje število slovenskih izseljencev, začele nastajati sprva slovenske etnične soseske in pozneje slovenske skupnosti s svojimi organizacijami in ustanovami. S kasnejšim prihodom celih družin ali pa žena in otrok, ki so se pridružili možem in očetom v ZDA, se je status slovenskih izseljencev spremenil. Sedaj so imeli okoli sebe najožje družinske člane in so lahko razmišljali o stalni naselitvi na ameriških tleh. Sedaj so bili pravi izseljenci, vendar še vedno trdno odločeni, da bodo v novi domovini uspeli in tako olajšali življenje sebi in svojim otrokom.

Ob koncu 19. stoletja je bilo v Clevelandu, za katerega so kasneje menili, da v njem živi več Slovencev kot v Ljubljani, že toliko slovenskih izseljencev, da so se lahko oblikovale tudi prve slovenske ustanove, bodisi na gospodarski, kulturni ali verski podlagi. V območju okoli ulice St. Clair, pa tudi v predelih Newburga in Collinwooda, se je slovenski izseljenec počutil kot doma: okoli sebe je slišal slovensko govorico, nakupoval je v slovenskih trgovinah, ob koncu tedna zahajal v slovenske gostilne, na ulici srečeval znane obraze. V cerkvi Saint Vitus, sv. Vid, je lahko poslušal mašo v slovenskem jeziku, čez desetletje pa se ji je pridružila še cerkev Saint Lawrence, sv. Lovrenca, v katero so zahajali Slovenci iz Newburga. Za dostojen pokop je poskrbel slovenski pogrebni zavod. »Svoji k svojim,« so pozivali reklamni oglasi v slovenskih časopisih.

Slovenske soseske so priseljencem znatno ublažile šok ob privajanju v tuje okolje. Adam Walaszek celo meni, da »priseljenci ob srečanju z Ameriko /.../ niso občutili nikakšnega kulturnega šoka. Novi svet se ni po mnogočem razlikoval od tistega, kar so poznali na stari celini.«⁴

Delno je to res, vendar pa se je ob prihodu na ameriška tla za priseljence marsikaj zelo spremenilo. Slovenski izseljenci so zapustili življenje, ki se je odvijalo v glavnem na vasi, kjer je veliko vlogo igralo sorodstvo, kjer so bile socialne norme in predpisani - čeprav ne formalizirani - vzorci obnašanja pogoj za pripadnost vaški skupnosti, in kjer je bila cerkev tako socialno kot duhovno središče za večino vaščanov. Družinska kmetija je bila vrednota, ki se je prenašala iz roda v rod, in s katero se je lahko vaščan identificiral. Bogastvo se je merilo z velikostjo zemlje, ki je posameznika preživljala. Na čelu družine je bil pater familias, ki je sprejemal vse pomembnejše odločitve. Vzgoja otrok in vzdrževanje doma - seveda poleg potrebnega dela na polju ali v hlevu - je bila domena žensk. Otroci so vedeli, kaj je njihova dolžnost, in so po svojih močeh pomagali pri delu. Vsakdo je poznal pravila obnašanja in je vedel, kako se mora vesti svojemu

⁴ Adam Walaszek, *Encountering and Building a City: Immigrants in America, 1880-1920*, v: *Soočenje mita in realnosti ob prihodu izseljencev v novo okolje*, Ljubljana 1996, 141.

socialnemu statusu in položaju v okviru vaške skupnosti primerno. Vaška skupnost je funkcionirala kot dobro naoljen mehanizem, življenjski cikel pa je bil podrejen zahtevam letnih časov in katoliškega koledarja. Vaščani, mnoge med njimi so družile tudi sorodstvene vezi, so si medsebojno pomagali, kazni za tistega, ki se ni pokoraval zahtevanim normam, pa je bila v psihološkem smislu zelo visoka.

Spremembe so bile velike, mnoge med njimi tudi zelo boleče. Priseljenci so bili naenkrat odtrgani od zemlje, ki jo je za večino zamenjal trušč in vrvenje velikega mesta. Razširjene družine in vaške skupnosti, ki je svojim članom nudila zavetje, naenkrat ni bilo več, večinska anglosaksonska družba pa jim je dala vedeti, da ne sodijo vanjo. Pesnica Rose Mary Prosen iz Clevelanda, pripadnica druge generacije ameriških Slovencev, je občutja izseljencev opisala kot precej travmatična:

*-V enem samem orjaškem skoku je kmet postal delavec v velikem mestu. O čem je ponoči sanjal? Koliko juter je vstal in se peš, v temi odpravil v tovarno, kjer je služil denar, da je lahko kupil kruh? Kruh, ki ga je nekoč pridelal iz lastne pšenice. Kakšne spremembe so plamtele v njegovi duši? Nekateri možje so pili. Gostilna na vogalu je bila ob petkovih in sobotnih večerih zmeraj polna - to je bil njihov čas za psihoanalizo, ko so se spominjali doma. Nekateri so se vse življenje počutili kot brezdomci, nikoli se niso naučili angleščine, nikdar niso zapustili slovenske soseske, tiščali so se svojih, svoje zaplate zemlje, in še zmeraj živeli kot delavci na veleposestvu kakega bogataša. Poznali so svoje meje - omejitve, ki so jih njihovi otroci presegli in premagali. Cena kruha je bila visoka.*⁵*

Nekatere spremembe pa so bile dobrodošle. V tradicionalnem okolju vaške skupnosti je ženska pridobila socialni status s poroko in kot poročena žena navadno ni delala zunaj doma oziroma družinske kmetije. Na ameriških tleh pa moževa služba ni bila nekaj samoumevnega in stalnega; marsikatera žena je morala poiskati plačano delo in tako izboljšati družinski proračun. Tradicionalna delitev dela med spoloma se je tako spremenila, z njo pa se je zamajala tudi tradicionalna vloga moškega kot skrbnika za svojo družino in obenem okrepila samozavest ženske, ki je tako postala manj odvisna od svojega moža. Marie Priesland je dobila prvi občutek, da je življenje na ameriškem kontinentu drugačno kot doma, že ob prihodu na Ellis Island pred izkrcanjem v New Yorku:

**Skupina slovenskih izseljencev, med katerimi je bila tudi avtorica, je prispela v New York. /.../ Bilo je lepo jutro v maju leta 1906. Po odhodu s francoske ladje La Touraine so nas prepeljali na Ellis Island, da bi nas pregledali in spustili na kopno. /.../ Slovenskih izseljencev je bilo vsaj sto. Ločili smo se, kot smo bili navajeni od doma - moški na desno, ženske z otroki na levo. /.../ Dan je bil topel in bili smo zelo žejni. Nekdo med nami, ki je znal angleško, je vprašal bližnjega stražarja, kje bi lahko dobili požirek vode. Stražar je odšel in se kmalu vrnil z vedrom vode, ki ga je postavil pred skupino žensk. Nekaj moških je naglo pristopilo, da bi pilo, vendar pa jih je stražar odrinil, rekoč: 'Najprej dame!' Ko so ženske izvedele, kaj je rekel, so bile osuple, saj so bile v Sloveniji tako kot v vsej Evropi ženske zmeraj za moškimi. Nekdo je to slikovito razložil takole: 'Najprej mož, potem dolgo nič, nato pa žena.' Srečna zaradi nenadnega preobrata dogodkov je neka starejša ženska stopila naprej in zavpila: 'Živijo Amerika, kjer so ženske prve!'⁶*

⁵ Prosen, Looking Back, 13.

⁶ Marie Priesland, From Slovenia to America, Chicago 1968, 19.

Slovenski izseljenci so hitro spoznali, da Amerika sicer potrebuje obilico nove delovne sile, da pa vlada spričo števila priseljencev z vsega sveta tudi močna konkurenca in da dela ni tako lahko dobiti. Poleg tega je tudi naglo se razvijajoče ameriško gospodarstvo poznalo obdobja gospodarske rasti in padcev, in izkušnje so jih naučile, da so bili v obdobju gospodarskih kriz ali v primeru nesreč ali poškodb na delu prepuščeni sami sebi, saj so se sindikati šele pričeli razvijati. V zadnjih letih 19. stoletja in v prvem desetletju 20. stoletja so tako pričele nastajati *slovenske podporne jednote* s svojimi društvi po vsem ozemlju ZDA, kjer so živeli Slovenci. Te bratske organizacije so ob plačilu članarine pomagale svojim članom ob izgubi dela, med boleznijo, v obdobjih štrajkov, ali so v primeru smrti pomagale svojcem. Sprva so opravljale funkcijo zavarovalnic in velika večina Slovencev je bila včlanjena v katero izmed njih glede na svoj svetovni nazor, dobivala pa je tudi časopise, ki so jih izdajale te podporne enote.

Časopisi, ki so jih izdajale posamezne podporne enote, so bili pisani prav za izseljence in prilagojeni njihovim izkušnjam, izobrazbi in dojetanju sveta. Svojim bralcem so posredovali informacije o dogodkih v slovenskih naselbinah, jih po svojih močeh vzgajali in vplivali na javno mnenje. Bralec je preko časopisa lahko izvedel za najrazličnejše novice v Sloveniji, poiskal sorodnike v drugih krajih Amerike, prebiral pesmi, črtice ali romane v nadaljevanjih, se razvedril ob humorno napisanih stalnih rubrikah in prek oglasov izvedel, katere prireditve lahko obišče v svojem kraju ali v bližnji okolici. Na tak način je časopis krepil občutek pripadnosti slovenski etnični skupnosti v novem okolju. Uredniki in novinarji so opravljali tudi delo neformalnih psihologov in socialnih delavcev, saj so bralcem pomagali z nasveti reševati najrazličnejše probleme ob soočanju s spremembami, z drugačnim načinom življenja in s posledicami, ki jih je le-to prinašalo. Prispevke iz svojih naselbin so v časopise pošiljali tudi ljudje, ki v stari domovini ne bi nikdar prijeli za pero, v novi pa so čutili potrebo, da rojake obveščajo o dogodkih iz svojega okolja:

Cenjani urednik

Smithton, PA

Dne 23. januarja je naš rojak Vavpotič za vedno zatisnil oči v bolnišnici v McKeesportu. Bolehal je skoraj dve leti za proletarsko boleznijo - sušico - in pri društvu ni bil nobenem... Glej, naenkrat izveva, da je Vavpotič že deset dni mrtev in da leži pri pogrebniku, da se kdo zavzame zanj in mu oskrbi pogreb.

Joseph Radišek,
glavni porotnik⁷

»Dopisi.«

Davis, W. Va.

Tem potom želim izraziti iskreno javno zahvalo članom in članicam društva sv. Janeza Krstnika, št. 106 JSKJ, za lepo božično darilo. Društvo je namreč plačalo iz svoje blagajne enomesečni asesment za uso družino Franka Okolisha, kateri se je poškodoval pri delu v premogovem rovu in je na bolniški listi že osem mesecev. /.../ Najlepša hvala za ta izraz pravega bratstva vsem članom in članicam!

Antonia Okolish⁸

⁷ Glasilo SNPJ, 8. feb. 1916, 3.

⁸ Nova doba (New Era), 4. jan. 1939, 5.

Delovanje podpornih enot se je hitro razširilo tudi na kulturne in izobraževalne aktivnosti. V njihovem okviru - pa tudi kot samostojne ustanove - so nastajale šole za otroke, pevska in dramska društva, telovadni odseki, slovenski domovi in domovi za ostarele. Tako so se slovenske skupnosti na ameriških tleh krepile, obenem pa predstavljale nekakšno zaščitno plast, ki je blažila prilagajanje novim razmeram in novemu načinu življenja. Vendar so istočasno do določene mere zavirale proces asimilacije slovenskih izseljencev v večinsko družbo, saj so jih od nje izolirale. Ni se bilo treba učiti angleškega jezika, ker je slovenska soseska omogočala življenje v relativni izolaciji. To je veljalo še zlasti za ženske, ki so bile v manjši meri zaposlene zunaj doma kot moške, ki so morali obvladati vsaj nekaj angleških besed, če so hoteli najti bolj plačano službo. Vendar pa to ni bilo značilno le za slovenske izseljence, temveč tudi za pripadnike drugih narodov, ki so prav tako organizirali svoje etnične soseske, svoje enklave, ki so jih ščitile pred »drugimi.« Zaradi ameriške zakonodaje, ki je sicer računala na končni rezultat, to je na topilni lonec, v katerem bi se priseljenci iz vsega sveta po nekaj desetletjih izoblikovali v končni produkt, v »pravega« Američana, a je dopuščala kulturni pluralizem, je bilo to mogoče in nihče jih pri tem ni oviral, če niso prekršili nobenega zakona.

Tako se je izoblikovala kulturna mešanica obeh domovin, ki jo dr. Susel iz Clevelanda imenuje »hibridna kultura;« ta je slovenskim priseljencem dopuščala, da v novi domovini še naprej gojijo svojo etnično identiteto in se z njo identificirajo.

S prihodom nove generacije, rojene slovenskim priseljencem že v Ameriki, pa so se razmere začele spreminjati. Na svet so prihajali otroci, ki so do prihoda v šolo živeli v dokaj izoliranem, čeprav hermetično ne čisto zaprtem okolju slovenske skupnosti, in med njimi je bilo veliko takih, ki ob vstopu v šolo niso znali angleškega jezika. Med šolanjem v ameriških šolah in pod pritiskom vrstnikov in okolja, ki jih je zaradi drugačne kulture često zasmehovalo, pa so se začeli upirati svojim staršem in vrednotam, ki so jim jih ti vcepljali. Želeli so kolikor mogoče hitro postati pravi Američani. To je bilo zlasti boleče očitno ob uporabi slovenskega jezika, ki je poosebljal kulturo njihovih evropskih staršev:

»V devetem razredu mi je nek fant rekel, 'Tako čudno govoriš.' Premišljevala sem, kaj je mislil s tem. Prisluhnila sem prijateljem, pa se mi ni zdelo, da bi 'govorili čudno.' Nato mi je /.../ srednja šola odprla ušesa. Zaslišala sem govoriti angleščino, kakršne nisem slišala še nikoli. /.../ Začela sem zaznavati, da prav res izgovarjam besede na drugačen način, in prav tako moji prijatelji. Pisala sem neki filmski reviji. Za 25 centov sem v posebni knjižici z naslovom 'Kako postati filmska igralka' lahko študirala pravilno izgovorjavo angleških besed. Vadila sem na skrivaj, seveda na stranišču, dokler nisem lahko pravilno izgovarjala težkega 'th,' ki je izgledal najpomembnejši in ga je bilo zato seveda najnujnejše obvladati. Kako pomembno sem se počutila, ko sem ga obvladala! /.../ Žal pa nisem hotela govoriti po slovensko. Kaj pa so bili Slovenci? Honkiji. Zelenci. Butasti Slovani. 'Tako govoriš, kot da bi ravnokar stopila z ladje,' mi je nekoč rekel nek drugi fant. Postal me je sram, da moji starši 'čudno' govorijo; da se preglasno smejemo; da pijemo doma narejeno vino; /.../ da pridelujemo lastno zelenjavo; da oče v naši garaži goji kokoši; /.../ da je oče sam lastnoročno naredil postelje iz odpadnega lesa za nas otroke; da je v kleti popravljaj vse naše čevlje; da moja mati nikoli ni sedla in pojedla večerje skupaj z nami (sama jo je skuhala, prinesla na mizo, nato pa jedla, ko smo ostali že pojedli); da so bili naši čevlji, zavese in brisače narejeni doma, nekateri iz vreč za živalsko hrano iz bližnjega silosa; da nismo nikoli zaurgli nogavic in ponošenih oblačil, ki jih je stric spremenil v preproge iz cunj; da smo imeli

na tleh linolej. /.../ Slovenščina, jezik mojega otroštva, ni prišla iz mojih ust, ko sem postajala ženska. Če me je kdo ogovoril v tem jeziku, sem mu včasih odgovorila. Največkrat pa nisem. Ko sem dopolnila trinajst let, je bilo v naši družini še pet otrok, in moji starši so bili tako v manjšini. Vsi smo se pogovarjali v angleščini. Z izjemo molitev v slovenščini je angleščina prevladovala pri nas doma in seveda v osnovni šoli. Postali smo Američani. Moja mati, katere starši so prišli iz Slovenije, je govorila oba jezika. Moj oče se je pričel učiti angleškega jezika, medtem ko je delal v opekarni in kasneje v jeklarni. Doma je prisedel, ko sem brala iz svojih šolskih knjig, in z mano izgovarjal stavke, besedo za besedo. Medtem ko smo prebirali o Dicku in Jane /.../, smo vsi postali Američani.⁹

Znanje angleščine je predstavljalo odločilno stopnico na poti k uspehu in socialni mobilnosti. Prav to je v večini družin predstavljalo prepreko, ki je ločevala starše in otroke. Otroci, ki so jih vrstniki često zasmehovali in jih obkladali z žaljivimi vzdevki kot so *grajner* ali *honki*, so se trudili, da bi postali čim bolj podobni svojim ameriškim sošolcem, zato so odklanjali ne samo jezik svojih staršev, temveč tudi kulturne vrednote, ki so jih ti poskušali posredovati svojim potomcem. Niso več vedeli, v katero okolje sodijo, in so se v slovenskem okolju čutili utesnjeni.

Ko pa je prva generacija v Ameriki rojenih otrok slovenskih staršev zrasla, si ustvarila družine in si zagotovila določeno gmotno varnost, je postalo jasno, da se vendarle - čeprav na videz popolnoma nič - razlikuje od ameriških vrstnikov. Čeprav so ti otroci praviloma imeli višjo izobrazbo in so si s tem pridobili tudi večjo socialno mobilnost, pa so hote ali nehote privzeli vsaj nekatere od vrednot, ki so bile tako pomembne za njihove starše. Slovenske družine so med seboj še zmeraj zelo povezane, kar ni ravno značilnost anglosaksonskega načina življenja. Pripadnike te generacije še zmeraj družijo zavest o skupnih koreninah in kulturni dediščini, zato so za partnerje večinoma poiskali tiste s slovenskim ali pa vsaj slovanskim poreklom.

V primerjavi z drugo generacijo ameriških Slovencev, ki bo svoje etnično poreklo in razdvojenost med domovino svojih staršev in ameriško kulturo, v katero so se rodili in s katero so se želeli čim bolj spojiti, občutila vse življenje, pa je tretja generacija popolnoma vraščena v ameriško okolje. Z izobrazbeno strukturo, ki je za stopnico višje od tiste njenih staršev, z mnogimi fakultetno izobraženimi pripadniki, ki jim slovenski jezik ne povzroča takih problemov in travm kot so jih imeli v otroštvu njihovi starši, saj ga ne obvladajo več oziroma je njihovo znanje zreducirano le na nekaj slovenskih izrazov, so ti ljudje prvenstveno Američani. V veliko manjšem številu se udeležujejo prireditev, ki jih prirejajo še vedno zelo dejavne in številne slovenske organizacije - piknikov, koncertov pevskih zborov, zabav s plesom, športnih prireditev, praznovanj cerkvenih praznikov - saj so popolnoma integrirani v večinsko družbo in jim te aktivnosti pomenijo večinoma le neobvezno zabavo ob koncu tedna. Tako se tudi nižja starostno povprečje ljudi, ki so najbolj aktivni v slovensko ameriških organizacijah, kar je še zlasti očitno ob obisku kakšne glasbene prireditve ali piknika.

Čeprav so se slovenski izseljenci izselili iz svoje domovine, ker so iskali boljše življenje na drugi strani oceana, pa z njo niso pretrgali stikov. Šeasoma se je med njimi izoblikovala tudi precej idealizirana podoba Slovenije, ki so jo izseljenci ohranili zamrznjeno iz časa, ko so jo zapustili, ali pa so si jo ustvarili njihovi potomci iz pripove-

⁹ Prosen, Looking back, 7-9.

dovanja svojih staršev ali starih staršev. Podoba Slovenije je v novem okolju sčasoma postala zreducirana na kulturne elemente, ki predstavljajo dragoceno izročilo, ameriškim Slovincem pa omogočajo, da so se tako v preteklosti kot tudi še sedaj že navzven ločili od pripadnikov drugih etničnih skupin. To so predvsem elementi materialne kulture kot so določene zvrsti hrane ali oblačil, poleg njih pa še glasba in nekateri običaji; znanje slovenščine za identifikacijo s slovensko kulturno dediščino ni več potrebno. V izseljenskem kontekstu so tako pridobile simbolni pomen stvari, ki v Sloveniji niso izrazito pomembne. Nagelj, za ameriške Slovence tipično slovenska roža, je v Sloveniji le ena izmed vrst cvetja. Potica je sicer dobra, vendar poznamo v Sloveniji še celo vrsto drugih dobrot. Tudi glasbe v ritmu polke ali valčka v Sloveniji ni mogoče slišati v vsakem okolju ali med vsemi socialnimi ali starostnimi skupinami, prav tako razen na folklornih prireditvah v Sloveniji zlepa ne srečaš človeka v »narodni noši«. Ameriški Slovenci tako poudarjajo svojo etnično pripadnost slovenskemu kulturnemu prostoru skozi povsem otipljive predmete iz te kulture, zlasti tiste, za katere vlada prepričanje, da so bolj ali manj avtentični za slovensko ozemlje. Za Slovence, ki stalno živi v Sloveniji in ne čuti potrebe, da bi izkazoval svojo etnično pripadnost skozi te otipljive simbole, pa je srečanje z ameriško slovensko kulturo in njenimi manifestacijami pogosto precej osupljivo: na velikih prireditvah, ki jih prirejajo slovenske organizacije v ZDA, se sreča s stiliziranimi nageljni vseh oblik, največkrat gorenjsko nošo, potico in kranjskimi klobasami, pa s slikami Bleda, miniaturnimi kozolci in pa seveda diatoničnimi harmonikami. Ti etnični simboli omogočajo pozitivno identifikacijo in krepijo etnično zavest ljudi, ki živijo na tisoče kilometrov daleč od Slovenije, pa vendar so z njo čustveno še vedno bolj ali manj povezani. Ta čustvena povezanost odseva tudi iz pisma, ki ga je predstavnica tretje generacije poslala domov staršem v Milwaukee v zvezni državi Wisconsin po nekaj dneh bivanja pri svojih sorodnikih v Sloveniji:

-Prespala sem pri Teti. Bilo je ravno tako, kot sem si zmeraj želela! Hiša je stara. Ima tri sobe - v eni sta dve postelji, v drugi štedilnik na drva, v tretji krava, bik in telček. Njihovo mukanje je prijetnejše od radia! /.../ Še zmeraj ne morem verjeti, da sem tukaj. Nikoli še nisem videla tako lepega kraja. JAZ SEM VESELA.¹⁰

Summary

I Am Slovene and Was Born in Cleveland

To define elements of ethnicity for any people is not an easy task. If one talks to one's friends, acquaintances or strangers one invariably finds out that most feel the need to define themselves in terms of groups. This is especially true of a multicultural society such as the United States of America whose population is made up of nationalities from literally all over the globe. Especially urgent was this need for millions of immigrants arriving to what they hoped was the promised land during the last decades of the 19th and in the first decades of the 20th century, among whom was a significant number of those coming from the Slovene ethnic territory as well.

Like most members of other nationalities, Slovenes tended to settle down mostly in large American cities or coal-mining areas where due to the need for new working hands in the fast-developing American industry they could obtain work and settle to live in proximity with other members

¹⁰ Pismo je datirano 21. septembra 1977 in je v angleščini, stavek, ki je napisan z velikimi začetnicami, pa je bil napisan v slovenskem jeziku.

of their ethnic group. Ethnic neighbourhoods soon formed and in years evolved into Slovene ethnic communities which catered to almost every need of Slovene immigrants: there were fraternal organizations which helped its members in times of need such as strike, illness, accident at work or death, schools for children, corner saloons, Slovene homes, choruses or dramatic societies, Slovene newspapers, butchers selling «kranjska klobasa» and «krvava klobasa», polka bands, even Slovene funeral homes. Slovene ethnic communities thus padded the difficult transition from a predominantly agricultural society whose members tilled the land and lived within the tightly-knit village cocoon which demanded that its traditional, time-honored social norms be respected and obeyed, but in exchange offered protection and security to its members, to the bewilderingly different life in large American cities. At the same time it set its members apart from the rest of the American society and, to a certain degree, prevented or at least slowed down their integration into that society.

When the first generation of American-born children of Slovene immigrant parents started to grow up, many felt an intense peer pressure to reject the language of their parents' native country and their cultural ways which became the source of acute embarrassment for many children, and to become as «American» as possible. Yet they tended to marry within their own ethnic group when they grew up, and after establishing a life on a solid financial basis which was possible also because of their education and thus an upward social mobility, they again found time to participate in the still numerous activities of vibrant American Slovene communities. Their children, however, who grew up with no need to learn and speak Slovene, and without many of the traumas their parents will have to carry within till the end of their lives, are already fully integrated into the mainstream society. They still do participate in some of the Slovene activities, but largely on a weekend basis and because they enjoy the food, the music, and the dancing rather than feeling a deep need to be with other members of the Slovene community.

The image of Slovenia and its cultural heritage gradually became idealized, frozen at the time Slovene immigrants had left their homes. The need to demonstrate one's Slovene roots seems to be now reduced to mainly purely visible elements which are felt to best represent that culture. Nevertheless, they are still a valuable means of identification with the country across the sea and help American Slovenes to set themselves apart from other American ethnic cultures. The immigrant context thus accorded a valuable status to elements of culture which are of no exceptional importance in Slovenia: certain types of food and clothing, customs, and music. These ethnic symbols enable a positive identification and reinforce ethnic awareness in people who live thousands of miles from Slovenia, but still feel connected to it in some ways.